

Motion till riksdagen 2025/26:4183

av **Tony Haddou m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2025/26:262 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår proposition 2025/26:262 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett nytt förslag om att anpassa svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt utifrån asylrätten och dess intentioner och tillkännager detta för regeringen.

1 Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringens mål med propositionen anges vara att ”minska den asylrelaterade invandringen till hållbara nivåer för att skapa bättre förutsättningar för integration och för att minska utanförskapet.” För att uppnå detta föreslås att det svenska regelverket för beviljande av internationellt skydd och asylförfarandet anpassas till EU:s rättsliga miniminivå.

Regeringen föreslår även att möjligheten för vissa utlänningar att beviljas permanent uppehållstillstånd tas bort ur utlänningslagen (2005:716).

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 12 juli 2026, med undantag för ändringarna i den nya mottagandelagen som föreslås träda i kraft den 2 oktober 2026.

2 Inledning

Regeringens primära syfte med propositionen är inte att anpassa svensk lagstiftning till EU:s migrations- och asylpakt, vilket titeln kan ge intryck av. I stället framställs anpassningen som ett led i arbetet med att sänka flyktingskyddet till en miniminivå, i syfte att kraftigt minska flyktinginvandringen och begränsa möjligheterna att stanna i landet. Detta speglar tydligt Tidöpartiernas övergripande, och i princip enda, målsättning inom migrationspolitiken.

I inledningen anges vidare att minskad asylrelaterad invandring ska ”skapa bättre förutsättningar för integration och minska utanförskapet”. Några konkreta resonemang om hur detta ska uppnås presenteras dock inte. Denna brist på analys och sakliga underlag präglar i hög grad hela propositionen.

Det framgår också att regeringen i ytterst begränsad utsträckning tycks förstå att migration och invandring handlar om människor, vuxna och barn. Lagstiftningen påverkar riktiga liv – det är inte enbart siffror eller fastställda miniminivåer. Följande, hämtat ur Lagrådets yttrande, borde i stället ha varit vägledande för regeringen:

”En rättsstat förutsätter att lagen visar respekt för alla som finns inom landets gränser, också för dem som inte är medborgare i landet. Kravet på respekt för den enskilda människan omfattar alla. Det kravet ligger till grund för flyktingrätten. Den som är flykting har således vissa grundläggande rättigheter.”

2.1 Lagrådet, beredningen av ärendet

Det paradigmskifte regeringen genomför inom migrationspolitiken omfattar ett stort antal förslag som sammantaget är långtgående. Det är mycket svårt att överblicka alla pågående lagändringar, något som upprepade gånger påtalats av såväl Vänsterpartiet som flera remissinstanser och Lagrådet.

Kritiken har nu nått en nivå där Lagrådet bedömer att regeringens ”förenklade syn på flyktinginvandring har lett till förslag som är otillräckligt genomlysta och som brister i den demokratiska förankring som remissförfarandet är avsett att säkerställa”. Med andra ord anses beredningsarbetet uppvisa allvarliga brister.

Lagrådets yttrande är omfattande och skarpt kritiskt. För den som värnar den demokratiska processen är detta en tydlig varningssignal som bör inge oro. Lagrådet framhåller att lagförslagen inte har utretts i enlighet med god demokratisk ordning och inte heller prövats förutsättningslöst och kunskapsbaserat. Man skriver bland annat:

”Lagrådet finner det bekymmersamt när sådan kontraktsparlamentarism [Tidöavtalet] går så långt att den inte bara omfattar politiska målsättningar utan även anger hur dessa ska uppnås. Miniminivåutredningens uppdrag innebar därmed att det genom direktiven, och alltså på förhand, fastställdes just det som borde ha varit föremål för en utvärdering.”

Vidare kritiseras avsaknaden av en självständig och kunskapsbaserad utredning. De synpunkter som trots det styrda beredningsunderlaget har framförts av remissinstanserna bemöts endast i begränsad utsträckning och avfärdas oftast enbart med hänvisning till EU-rättens miniminivå.

Ur ett demokratiskt perspektiv anser Vänsterpartiet att detta är djupt oroande. Propositionen präglas av brister i beredningsprocessen, svag demokratisk förankring och avsaknad av självständig och kunskapsbaserad prövning av lagförslagen.

2.2 Lagrådets yttrande i övrigt

Lagrådet riktar även skarp kritik mot förslagets innehåll och menar att de präglas av ett närmast ”mekaniskt förhållningssätt till migrations- och asylpakten vid bedömningen av vad som utgör tillräckliga skäl för internationellt skydd i Sverige”. Rådet framhåller att regeringen genomgående tycks sakna ett tydligt flyktingperspektiv, och inte i tillräcklig utsträckning beaktar den enskilda människans situation. Samtidigt betonas att även om frågor om allmän mänsklighet rymmer etiska dimensioner, är rätten att erkännas som flykting ytterst en rättslig fråga där proportionalitetsprincipen – som genomsyrar såväl Europakonventionen som rättsordningen i stort – måste beaktas. Enligt Lagrådet behöver denna princip inte stå i motsats till en reglering som syftar till låg invandring, men den kräver noggranna avvägningar i varje enskilt fall.

Trots detta konstaterar Lagrådet att regeringens hänvisningar till proportionalitet stannar vid allmänt hållna formuleringar om att förslagen uppfyller EU-rättens miniminivå. I praktiken, menar Lagrådet, riskerar detta att begränsa utrymmet för individuella bedömningar, oavsett hur starka humanitära skäl som föreligger.

Vidare riktar Lagrådet allvarlig kritik mot att regeringen inte alls analyserar huruvida en mer human flyktingpolitik skulle kunna bidra till förbättrad integration och minskat utanförskap. Inte heller behandlas risken för att ett strikt minimisystem kan komma att utestänga personer som i själva verket har rätt till internationellt skydd. Den ensidiga inriktningen på att lägga sig på EU:s lägstanivå, utan att närmare analysera konsekvenserna, blir särskilt tydlig genom att regeringen inte ens övervägt hur många

färre som skulle beviljas skydd med denna linje. Lagrådet menar därför att talet om ”hållbara nivåer” förblir odefinierat och saknar konkret innebörd.

Slutligen framhåller Lagrådet att minimilinjens tycks vara ett mål i sig, snarare än ett medel. Vilket man menar väcker frågor om syftet med reformerna. Rådet konstaterar att förslagen kan uppfylla syftet – om detta är att i största möjliga mån förhindra att människor i behov av skydd ges möjlighet att komma till Sverige, men att de framstår som mindre förenliga med uttalandet i lagrådsremissen om att syftet är att ”främja integration och motverka utanförskap”.

Mot bakgrund av ovan delar Vänsterpartiet Lagrådets bedömning. Vi konstaterar att regeringens argumentation inte bara brister i saklig analys utan också ger en missvisande bild av förslagets faktiska konsekvenser. Att beskriva en politik som i praktiken syftar till att begränsa skyddet för människor i behov som ett medel för att ”främja integration och motverka utanförskap” framstår därför inte som trovärdigt.

3 Utmönstring av permanent uppehållstillstånd

3.1 Inledning

I propositionens kapitel 4 behandlar regeringen frågan om utmönstring av permanent uppehållstillstånd i vissa fall.

Regeringen lyfter åter sitt ”paradigmskifte” med målet att minska antalet asylsökande och begränsa möjligheterna att stanna i Sverige. Den stora minskningen av antalet asylsökande framställs som något positivt, trots de demografiska utmaningar med låg nativitet och en åldrande befolkning som Sverige brottas med. Behovet av människor i arbetsför ålder ökar, men rädsla och fördomar kan leda till märkliga politiska beslut.

Genom hela kapitel 4 återkommer omfattande kritik från remissinstanser. Regeringen konstaterar själv att en majoritet av dessa avstyrker förslaget. Trots detta bemöts kritiken utan substans, ofta genom upprepade hänvisningar till att åtgärderna anses vara ”lämpliga” eller ”förenliga med EU-rätten”. I praktiken innebär detta att regeringens ställningstaganden vilar enbart på deras egna bedömningar, utan några som helst redovisade underlag.

Vänsterpartiet har dock, till skillnad från regeringen, tagit till oss och beaktat den samlade expertis som remissinstanserna bidragit med, och därmed motsätter vi oss

regeringens slutsats att permanenta uppehållstillstånd bör utmönstras. Tvärtom anser vi att de ska utgöra normen för uppehållstillstånd i Sverige.

3.2 Vänsterpartiets synpunkter

Vänsterpartiets grundläggande uppfattning är att permanenta uppehållstillstånd ska vara huvudregel i Sverige, eftersom de skapar de bästa förutsättningarna för en fungerande och långsiktig integration samt ett minskat utanförskap. Med andra ord precis det som regeringen säger sig eftersträva. I regeringens proposition kan vi emellertid inte identifiera något förslag som skulle kunna bidra till ”bättre förutsättningar för integration och för att minska utanförskapet”. Detta gäller i synnerhet för kapitel 4, Utmönstring av permanent uppehållstillstånd i vissa fall.

Utöver att vi anser att förslaget om att utmönstra permanenta uppehållstillstånd är djupt omänskligt finns det flera andra starka skäl att avvisa regeringens förslag. Vi ser bl.a. följande betydande risker:

- Möjligheten för den enskilde att bygga ett självständigt och långsiktigt liv försvåras, vilket i sin tur kraftigt försämrar förutsättningarna för integration.
- En rättsordning som bygger på återkommande tillståndsprövningar drabbar barn särskilt hårt. Avsaknaden av varaktig trygghet riskerar att få allvarliga konsekvenser för barns utveckling, psykiska hälsa och möjligheter till integration.
- Förslaget riskerar dessutom att leda till ökad administrativ belastning för berörda myndigheter samt till större inslag av godtycke i prövningarna, vilket i förlängningen innebär ökad rättsosäkerhet.
- Stabilitet och förutsebarhet är grundläggande rättsstatsprinciper. Att avskaffa PUT leder i stället till minskad trygghet och förutsebarhet för individer som redan befinner sig i en särskilt utsatt situation.

Som framgått ovan är Vänsterpartiet långt ifrån ensamt om denna bedömning. I princip samtliga remissinstanser har framfört liknande farhågor och pekat på samma brister i förslaget. Detta stärker vår uppfattning att regeringens förslag om utmönstring av permanenta uppehållstillstånd är felaktigt.

Sammanfattningsvis anser Vänsterpartiet att förslaget strider mot principer om rättssäkerhet, proportionalitet och förutsebarhet. Samtliga lagförslag som syftar till att utmönstra permanenta uppehållstillstånd ur utlänningslagen (2005:716), samt de

följändringar som föreslås med anledning därav, bör därför avslås. Detta bör riksdagen besluta.

4 Asyl och migrationspakten

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till EU:s asyl- och migrationspakt och vi röstade nej till stora delar av den vid omröstningen i EU-parlamentet i april 2024. Vår kritik riktar sig främst mot att pakten stärker EU:s yttre gränser på bekostnad av asylrätten. Vi motsatte oss bl.a. förslagen om screening och snabbavvisningar, som riskerar att leda till förenklade asylprövningar vid gränserna. Därtill sade vi nej till en ökad användning av förvar, samt till systemet för s.k. solidarisk ansvarsfördelning mellan medlemsländer, som enligt vår bedömning inte främjar solidaritet utan snarare skapar fler långvariga väntelägen för människor på flykt.

Sammantaget menar vi att EU:s asyl- och migrationspakt inte löser problemen i dagens asylsystem. I stället urholkar den asylrätten, prioriterar gränskontroll framför mänskliga rättigheter och försvårar för människor att söka skydd i EU. Vi ser pakten som ett allvarligt avsteg från internationell humanitär rätt och en anpassning till en högerpolitik som syftar till att begränsa migrationen.

4.1 Svensk anpassning till EU:s migrations- och asylpakt

EU:s migrations- och asylpakt ska vara fullt genomförd i alla medlemsstater senast den 12 juni 2026. Fram till dess gäller en övergångsperiod där länderna anpassar sina nationella rättssystem och administrativa strukturer till de nya reglerna. Senast detta datum ska nödvändiga lagändringar vara på plats. Eftersom stora delar av pakten utgörs av förordningar blir reglerna direkt bindande och gäller utan krav på full nationell implementering i varje detalj, även om viss justering av nationell lagstiftning och praxis ändå krävs.

Pakten innebär omfattande förändringar av den svenska asyllagstiftningen, framför allt i utlänningslagen. Den inför också ny terminologi och en ny systematik som kräver betydande omställningar både i lagstiftning och i praktisk tillämpning. Sammantaget handlar det om en genomgripande reform av det svenska regelverket på migrations- och asylområdet.

Enligt Vänsterpartiet präglas den svenska implementering som föreslås i denna proposition av en politisk inriktning driven av extremhögern. Regeringens tal om ett

paradigmskifte har i praktiken inneburit en strävan mot en miniminivå av humanitet – en nivå som knappt längre kan sägas vara förenlig med grundläggande humanitära principer. Vi menar att även om pakten i sig innebär försämringar, finns det fortfarande utrymme för hur den genomförs nationellt.

När EU:s asyl- och migrationspakt nu ska införlivas i svensk rätt anser Vänsterpartiet därför, till skillnad från regeringen, att genomförandet måste utformas så humant och rättssäkert som möjligt. Svensk lagstiftning bör utformas med utgångspunkt i skydd för individens rättigheter och våra internationella åtaganden, även inom ramen för paktens bindande regler.

Denna syn delas enligt vår bedömning av flera remissinstanser. En tydlig och relativt samstämmig kritik, riktas mot regeringens ambition att lägga sig på EU:s miniminivå. Lagrådets invändningar har vi behandlat tidigare. Organisationer som Asylrättscentrum, Institutet för mänskliga rättigheter och Rädda Barnen varnar för att en miniminivå riskerar att sänka skyddet i praktiken och att Sverige därmed inte fullt ut lever upp till sina internationella åtaganden. De framhåller att lagstiftningen bör utgå från vad som krävs för att säkerställa rättigheter, inte från lägstanivån.

Barnperspektivet är ett annat område där kritiken är kraftig och samstämmig. Bland annat Rädda Barnen, Svenska Röda Korset och Svenska kyrkan betonar att förslagen kan få allvarliga konsekvenser för barns trygghet, utveckling och långsiktiga välbefinnande. Barns särskilda utsatthet lyfts återkommande fram, och Institutet för mänskliga rättigheter kopplar frågan tydligt till Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen.

Flera organisationer inom civilsamhället pekar även på mer konkreta mänskliga konsekvenser, såsom ökad otrygghet, svårare integration och risk för social utsatthet. Juridiska aktörer, däribland Sveriges advokatsamfund och Asylrättscentrum, lyfter dessutom rättssäkerhetsproblem, exempelvis bristande förutsebarhet och ett mer svåröverskådligt regelverk.

Sammanfattningsvis finns det en bred samsyn bland remissinstanserna och Vänsterpartiet i två centrala frågor: att avskaffandet av permanenta uppehållstillstånd riskerar att öka otryggheten och försvåra integrationen, samt att en anpassning till EU:s miniminivå med stor sannolikhet leder till en försvagning av rättigheter och skydd. Riksdagen bör därför avslå regeringens anpassning av svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt. Detta bör riksdagen besluta.

4.2 Alternativ handlingsplan

Vänsterpartiet anser att anpassningen till EU:s migrations- och asylpakt bör genomföras på ett annat sätt än den minimilinje som regeringen föreslår. Delar av pakten är bindande och ska börja tillämpas direkt i medlemsstaterna från och med juni 2026, vilket innebär att Sverige behöver göra förändringar i det nationella regelverket. Detta innebär dock inte att anpassningarna måste ske på lägsta möjliga nivå.

Syftet med EU:s migrations- och asylpakt är att harmonisera medlemsstaternas regelverk, men pakten lämnar samtidigt utrymme för nationella avvägningar.

Vänsterpartiet menar att Sverige bör använda detta handlingsutrymme för att föra en mer human och rättssäker asylpolitik än vad minimikraven kräver. Det kan exempelvis handla om starkare rättssäkerhetsgarantier, bättre mottagningsvillkor och en politik som i högre grad värnar asylrättens grundläggande principer.

Vänsterpartiet delar Lagrådets bedömning att det inte är ett alternativ att låta nuvarande rättsläge bestå i väntan på en mer genomgripande reform. Pakten måste därför implementeras. Samtidigt instämmer vi i Lagrådets kritik om att regeringens förslag är otillräckligt genomarbetat och bristfälligt analyserat.

I likhet med Lagrådet anser Vänsterpartiet att detta centrala rättsområde kräver en mer grundlig och demokratiskt förankrad översyn. En sådan översyn bör säkerställa att svensk migrationspolitik inte enbart uppfyller EU-rättsliga krav, utan även lever upp till höga krav på humanitet och rättssäkerhet.

Sammanfattningsvis motsätter sig Vänsterpartiet regeringens minimianpassning av EU:s migrations- och asylpakt. Sverige bör i stället välja en väg som fullt ut tar till vara det nationella handlingsutrymmet för att skapa en mer human, rättssäker och långsiktigt hållbar migrationspolitik, i linje med de synpunkter som Lagrådet har framfört.

Regeringen bör därför återkomma med ett nytt förslag för att anpassa svensk rätt till EU:s migrations- och asylpakt med utgångspunkt i asylrätten och dess intentioner. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Tony Haddou (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Guðrun Nordborg (V)

Håkan Svanneking (V)

Jessica Wetterling (V)